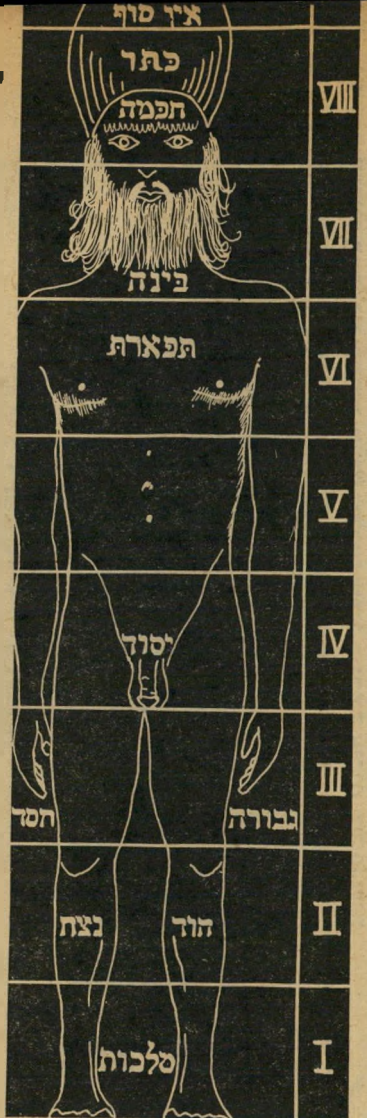

תיאטרון גן עדן
על-פי מרטין בובר

המתגלה מתוך סיפרו של גדעון עפרת, מתאר את השפעתו של ד"ר משה פלדני קריין על התיאטרון העולמי כיום, וכותב גדעון עפרת על ד"ר פלדני קריין: "הידוע כישראל כאדם היחיד במדינה שהצליח להעמיד את כוונותיו על הראש, מתחיל בימים אלה להעמיד על הראש גם את התיאטרון העולמי..." מסתבר שתרגיליו של הרופא הישראלי, המיועדים לאחדות הגוף והנפש של מחוללי התיאטרון החדש במערב, אינם מיועדים לפקדי התיאטרון הישראליים.

"גן העדן עכשיו" של ה"ליווינג" תיאטרון, בהדרכתו של ג'וליאן בק וג'ון דית מלינה, מהווה אחת מגולות הכותרת של התיאטרון הראדיקלי של סוף שנות ה-60' ומן הראוי להתייחס למרכיביו, בעי קר למרכיב של "חזון מיוזג הגזעים" מסבירה אותו ג'ודית מלינה: "באופן תי אירועי נטלנו את השלבים לגן העדן מתפיסה ספרדית, שאותה מתאר (מרטין) בוכר כעשר הדורות. עשר הדורות הללו מספר דורות כך, שלמרות שהאחת נובעת מהשני ניהה - ניתן להגיע לגן העדן מכל דרגה במישור..." (ראה סקיצה). דומה שעצם גיצול עולם הסמלים החסידים, וסולמות יהודיים אחרים, בידי אנשי ה"ליווינג" תיאטרון, מציג את אפסותו של התיאטרון הישראלי.

"נובמבר 1747" הוא אירוע תיאטרוני נוסף שהועלה בישראל, עלידי קבוצה מעורבת של צעירים יהודים וערבים ביחד, בהפקה שמטרתה היתה להחיות על הקרשים את חווית 1947 למירכב חי, ממשי, בעל משמעויות עכשוויות, פוליטיות ואקטואליות, ואשר התקיים בירושלים ב-1973. בהצגה עצמה בלטו סצנות כמו זו של חברת-מחרת הנתונה לחקירה אכזרית של קציני-בולשת בריטי, ולעומתה: נאסר ריאד, סטודנט ערבי מכפר קאסם, המספר על "חוויתו הישראלית".

ניסיון מקומי נוסף הוזכר בשבחים מצד גדעון עפרת, וכנראה בצדק, הוא האירוע מיקטס ציבורי שהועלה בשנת 1973, ועסק בחיי שכונת מונטיפיורי בתל-אביב. על סיומו של האירוע כותב עפרת: "מחכה לך הפתעה: מבקר לולת פקודה של אחד מסופרת בתי-השימוש המאכלסת את ה"מקום אתה רואה יד מושטת מתוך בור של צואה ומגישה לך פרח..." אירוע זה, שבוים עלידי אחיה יצחק הצליל, לויב רי עפרת, של העיבר את הצופים בו דרך ה"תופת" של חיי מישכנות-העוני בייש-ראל, תוך שהוא מדגיש: "אתה יוצא מן המרתף מרובא ומאמין, מוועד ומקורר. אתה רוצה להקיא. אך אתה מודה לאריה יצחק ולחבריו על הבחילה הזאת, שהעמיך זה אותך בקונטסטס החברתי הנכון..."

על כל פנים, בשממה של העיסוק ה"משוה התיאורטי בין המתרחש בתרבות העולמית לתרבות הישראלית, מהווה ספר זה של גדעון עפרת פרח, המומלץ לכל אדם שגורל התרבות והתיאטרון הישראליים יקרים לו. יחד עם זאת, מן הראוי ש"הקורא יתעלם מהפרק האחרון של הספר, בו מנסה עפרת להוכיח שאמנים-מושגיים (קונספטואליים) משמשים בהצגות תחליף לאותו תיאטרון נכסף, ודומה שהצגתם של פזיטים תרבותיים כיהושע נוישטיין או פנחס כהנא ליד יוצרים של ממש, פור גם במקצת במטרה שאליה ייעד גדעון עפרת את ספרו. מלבד פגם זה מהווה הספר מיכלול רחב ידיים ותיאורים, ה"משלים בעיברית מיגור של תרבות שנמ נע עד כה מצרכני האות העיברית הכתובה.

ספרים

אוויר פסגות

בשיליה שנת 1912, החל הסופר הגרמני תומאס מאן בחיבור הרומאן הגדול שלו הרקסמס, אותו השלים רק בשנת 1924. בימים אלה ראתה אור מהדורה חדשה ומתוקנת של הרקסמס, המאפשרת לדורות שבגרו מאז אולה המהדורה הקודמת מהשוק, להתעמק בבנכיו של רומאן-ענק זה.

תומאס מאן, "הרקסמס", עיברית: מרדכי אבי-שאל, הוצאת "ספרית פוע" לים, כרך א' 346 עמודים, כרך ב' - 375 עמודים.

תומאס מאן שאף ליצור ברומאן זה "בילדונגסרומאן", סיפור של התפתחות ר"התהוות, שבמהלך מארג-עלילתו מתאר מאן את המהנדס הצעיר, והתמים מאד, האנס קאסטרופ, המגיע לבקר אצל בן-דודו החולה בסנאטוריום לחולי-שחפת ב"פסגות שווייץ. כוונתו המקורית של האנס קאסטרופ היא לשהות במקום-המרפא שלושה שבועות. אולם באוויר הפסגות הקלוש, המנותק מן הארציות של העולם שממנו הגיע, הוא מגלה עולם שונה ל"חלוטין, המושתת על סולם-ערכים שונה, שנפשותיו הפועלות מנהלות את חייהן בזמן שונה המקובל.

שבע שנים חי לו האנס קאסטרופ בסנאטוריום. בהגיעו לשם חשב עצמו בריא, ולא ידע שהמחלה מקננת גם בקירבו. כך הוא מנהל את חייו בפסגות המילים של אנשים תלשים, תוך שהוא פוגש בגלריה של טיפוסים וביניהם הרפתקנית

תומאס מאן
אסף של ספרות

רוסית, פסיכואנליטיקאי גרמני והיסטוריון איטלקי, החיים בין מעשים של היומיום לבין שארות של הנצח. האנס קאסטרופ מאזין למפלי המילים, וממין את העולם הסובב אותו.

רומאן זה של תומאס מאן הוא תיאור מתוחכם של תהליך התפוררותה המיגע של אירופה הסטאטית, שניהלה את עצמה ברגיעה מאז מלחמות נפוליאון ועד ל"מלחמת-העולם הראשונה. במהלך תיאור תהליך ההתפוררות הזה נחצה האנס קאסטרופ בין הקונפליקטים העקרוניים שבין ה"תרבות" לבין ה"טבע". עד שלבסוף הוא שב מן הבדידות של אוויר-הפסגות והניתוק של חוליה-היאנה לאפשרויות הטראגיות של המישורים התחתיים.

הרקסמס מפורר, במלאכת-מחשבת סיפורית, את מיכלול-האשליה של התרבות האירופית, מעוות את סידרי-החיים, הנמוסים, המוסר והזוהר. לא אנה רק התפוררותה של חברה, אלא התפוררותה של ה"אני" שהיה כה יציב עד למלחמה, הנסחף עתה בורס של אובדן הכל.

זוהי תבנית סיפורית מעשה-הידי אסף של סיפורת, שבה מפענח תומאס ומפרק את המערכות החברתיות והכלכליות שבאו בעיקבות שינוי פניה של אירופה. דומה שחוליה-השחפת בהרקסמס משמשים ל"סופר מסיכה לספר-פנימי, המסופר בינות לשורות, המספר את המיון הקפדני של מלחות-הרונת האירופיות תוך ביטול של ערך חייה-הרונת, ואכן, בסימו של הספר, כאשר יורד האנס קאסטרופ למישורים התחתיים, הוא הופך מרכיב בודד בתוך תמונה קבוצתית גדולה:

"בני-העלומים, הרם הצעיר, על צווי-ותיה ורוביהם המכובדים, על אדוותיהם ומגפיהם המזוהמים! אפשר היה, בדרך ההומניסטית וביציפות-הנפש, לחוות תמי-נות אחרות תוך כדי התכוננות בהם. אפי-שר היה לתאר: סופים רחשים שוחים במפרץ-ים, ונער מתהלך עם אהובתו כי

חוף, פיו על אוזנה של הארופה הענו-נה, וגם כשהם מלמדים זה לזה, בריעות מאושרת, את מלאכת הירי בקשת. תחת זה שוכב הוא, וחוטמו בצואת-האש. ה"עובדה שהוא עושה זאת בשימחה, אם כי מתוך געגועים לאבכת-אם שאין הפה יכול לאומרם... זהו מיועדנו, הנה האנס קאסטרופ! עוד ממרחק רב היכרנו אותו כי קנו הקטן, שהצמיח לעצמו אצל שולי-חזיה-הפנים הנחות. הוא לוהט בריכוותו, כמו כולם. הוא רץ ורגליו כבדות מרגלי-בון, אגרוף מאוכן לופת את הרכבה המכור-דן. הנה הוא דורך על ידו של חבר שנפל - דורך ומועך את היד הזאת, במגפו המסופר, עמוק אל תוך הקרקע המפוכה רסיסי ענפים..."

בחטף

"הגדולים ביותר"

צ'ארלי קאצ'רלי, מחזהו של המחזאי דני הורוביץ, שוכה בשבוע שעבר בפרס איטליאני, על שם אהרון מסקין, עומד לראות השבוע אור בגלילון החדש של ירחון-הסיפור פרוזה. אורח סובייטי שביקר באחרונה בארץ, היה ה"עיתונאי ויקטור צופי, שפירסם את רשמי בשבועון-הסיפור הסובייטי ל"ר"אנאטוריה-גאזט. מתוך ביקורתו של ה"תרבות הישראלית ניתן ללמוד כמה עובדות מתמיהות, כמו: "שהעיברית לא הפכה עד עצם היום הזה כלי יעיל של יצירה אמנותית... העיברית אינה שולטת אפילו בבתי-הספר הגבוהים. ספרי-הלימוד ה"אוניברסיטאים ברוב המיקצועות, הרואים אור בישראל, אינם מודפסים עיברית..." מרתקת יותר הערכתו של ויקטור צופי את הספרות הישראלית: "יש אומנם סופרים שכותבים עיברית, גם מו"לים, אולם אין הם מפרסמים ספרים כל עוד אינם בטוחים בהצלחתם המיסחרית..." הערכה מרגשת ממש מצד איש-סיפורת רישמי, שבארצו מונעים פירסומם של מאות ספי-רים בשל מניעים פרוזאיים פחות. על כל פנים, היכרותו את הסיפורת והשירה של עיברית ניצבת על איכות המיידע שלו אודות השפה העיברית והמו"לות העברית.

דויד אבידן
שני משוררים

מתוך עשרות משוררים וסופרים ישראלים, כך מגלה ויקטור צופי לקוראיו: "הזדמן לי לפגוש שני משוררים, שאפשר כי הם הגדולים ביותר כיום בישראל: דויד אבידן ויבצ..." במסיבת-פיומנומים פורימית שערך מדוריה-סיפורת של ה"ר"אנאטוריה-גאזט, פוזמו חיים באר, אשר מית לפר, דויד, שניצלו את מסיכות-הפורים שלהם, אונייה-המק-מפוזמנות משי-ריו של יהודה עמיחי. עורך עיתון סיפורתי שאזין לתוכנית, אמר בעיקבו-תיה: "הם מתחפשים כל השנה לעמיחי, אפילו בפורים..."